

Za indiánskou k

„Mexičania nikdy nedostanú infarkt, zato my z nich áno.“ Takto stručne vyjadrujú rozdiel medzi mexickou a našou mentalitou dvaja mladí Slováci, ktorí sa rozhodli usadiť v krajine, kde sú dopravné predpisy len orientačné, kde sa ľudia nestresujú, na všetko majú dosť času a našincovi sa s nimi občas ľahko spolupracuje. Napriek tomu návštěvu Mexika pre množstvo jeho turistických zaujímavostí vrelo odporúčajú.

Samuel Kováč mal na strednej škole prezývku Mexičan, lebo sa oňom vedelo, že ako jediný z celej školy chodil do tejto krajiny na prázdniny. Žil tam jeho otec, ktorý s ním a jeho sestrou veľa cestoval a ukazoval im zaujímavosti Mexika. Tie ho neskôr, už ako absolventa ekonomickej univerzity, zlákali na dlhší pobyt, až sa napokon rozhadol tam usadiť. Z Bratislavы za ním pricestovala aj priateľka Táňa, s ktorou sa po deviatich rokoch predvali na pláži v Karibiku zosobášili. Žijú v severozápadnej časti Mexika v mestečku Chapala pri veľkom jazere, kde je údajne jedna z najpríjemnejších klím na svete. Porozprávali nám o svojich „srdcovkách“ na juhovýchode Mexika.

ZAZNÁVANÍ MAYOVIA

Súčasní Mayovia si napriek niekoľkým storočiam španielskej nadvlády a systematickému útlaku zachovali veľa zo svojich tradícii a zvykov. Na polostrove Yucatán stále nájdete ich typické drevé domčeky so strechou z palmových listov. Hojdacie siete *hamacas* im doteraz slúžia ako praktická náhrada posteľ. Vyrábajú sa v rôznych veľkostach zo sisalových vlákien, často majú aj mo-

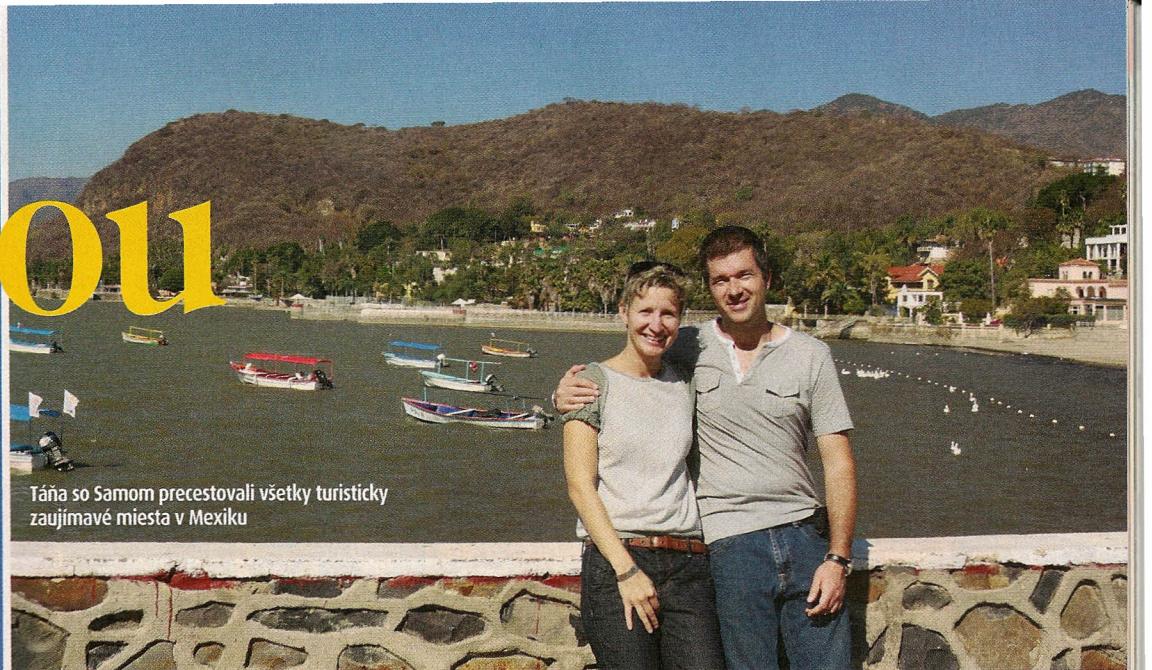
skytiéra a Indiánov chránia pred dotieravým hmyzom či plazmi. Centrom súčasnej mayskej populácie a kultúry je San Cristóbal de las Casas, bývalé hlavné mesto mexického federálneho štátu Chiapas, a dedinky v jeho okolí. V uliciach stretnete ľudí nižšieho vzrástu s výraznými črtami tváre a uhlivočiernymi hustými vlasmi, v tradičných indiánskych krojoch. Všetko žiari farbami. Na trhoch sa predávajú ručne robené suveníry aj veci dovezené z Guatemale, kde je tiež silná pôvodná indiánska populácia. V dedinke San Juan Chamula alebo Zinacantán vám Indiáni radi ukážu svoje príbytky, výrobu suvenírov či prípravu jedál. Keby nebolo všeadeprítomnej kokakoly a televízorov s telesnovelami,

Cultúrou

ilúzia dávnej minulosti by bola dokončalá. Bublinkové nápoje však majú dôležité miesto pri ľudových náboženských rituáloch. Podporujú totiž grganie, ktoré vraj uvoľňuje z tela zlé energie. Ďalšou možnosťou, ako sa zbaviť chorôb, je preniesť ich na sliepku, a tú potom obetovať.

Náboženské obrady sú už z veľkej časti premiešané s kresťanstvom, niektoré zvyky však zostali. Vítanie jari, čiže

Táňa so Samom precestovali všetky turisticky zaujímavé miesta v Mexiku

Kukulkanova pyramída
v archeologickom stredisku
Chichen Itza

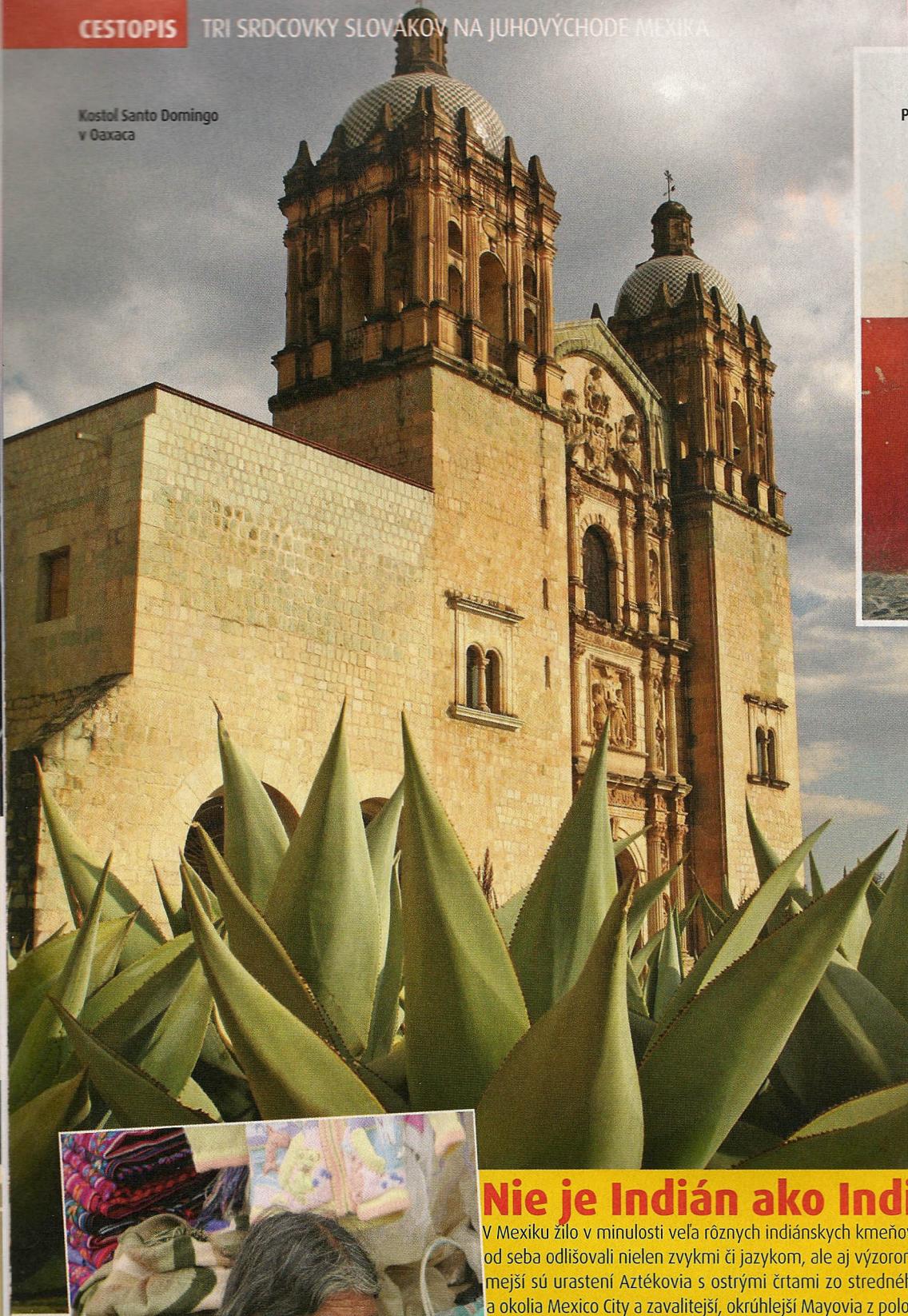

Indiánky v San
Juan Chamula

jarná rovnodenosť, si zachovala svoju dôležitosť. Hlavná pyramída El Castillo v Chichén Itzá je ešte aj dnes dežiskom každoročných rituálov, na ktorých sa zúčastňujú tisíce ľudí. Málo sa však vo svete vie o tom, že život Mayov sa oproti minulosti veľmi nezlepšil. Stále ich považujú za druhotriednych obyvateľov. Doteraz žijú primitívnym spôsobom života, dostáva sa im málo pozornosti v oblasti vzdelania alebo lekárskej starostlivosti. Majú slabé pracovné príležitosti a na mnohých miestach sú doslova vykoristiovaní. Ich nespokojnosť vyrcholila prvého januára 1994 povstáním Zapatistas.

KRÁĽOVSTVO UKRYTÉ V PRALESE

Uprostred tropického pralesa v štáte Chiapas sa ukrýva jedno z najkrajších archeologickej stredísk Palenque. Dostať sa tam po kľukatých cestách plných podomácky nainštalovaných spomalovačov – topesov – vôbec nie je jednoduché. Už pred vchodom nás upútali Indiáni oblečení v bielych su-tanach, s dlhými čiernymi vlasmi. Ide o Lakandoncov, mayský kmeň z rovnomenného pralesa blízko hraníc s Guatemalou. Pred vstupom do strediska predávajú tradičné luki a šípy. Oni sami ich už na lov nepoužívajú. Stredisku dominuje *El Palacio* – Palác, bývalé sídlo šľachty s monumentálnou vežou, ktorá v minulosti pravdepodobne slúžila ako astronomická pozorovateľňa. Významnou stavbou je aj *Templo de las Inscripciones* – Chrám nápisov, ktorý bol postavený ako mauzóleum pre najvýznamnejšieho panovníka Palenque, kráľa Pakala. Mimochodom, Mexičania doteraz pochovávajú mŕtvych spolu s ich oblúbenými predmetmi a na Deň mŕtvych, prvého novembra, im nosia k hrobu jedlo a pitie.

Kostol Santo Domingo
v Oaxaca

V San Juan Chamula ponúkajú Indiánky vlastnoručne vyrobené suveníry

Pouliční hudobníci v Taxcu

Zo smrti nemajú taký strach ako my, predstavuje pre nich len ďalší krok v kolobehu života. V súčasnosti sú všetky pyramídy a chrámy sivé, v minulosti však boli natreté ziarivými farbami, najmä krvavočervenou.

CHICHÉN ITZÁ

Turistami hojne navštevované je v posledných rokoch stredisko Chichén Itzá, známe okrem Kukulkánovej pyramídy aj posvätnou studňou *Cenote Sagrado*, ktorá slúžila na ľudske obety bohom. Vedcom sa doteraz nepodarilo potvrdiť ani vyvrátiť miestne legendy, ktoré tvrdia, že hlavným zdrojom obživy bohov boli mladé a krásne panny, na dne studne však našli množstvo kostí ľudí rôzneho veku. Architektúru Chichén Itzá silno ovplyvnili Toltékovia z centrálnego Mexika. Novšia časť tohto strediska je takmer identická s Tulou, bývalým hlavným mestom Toltékov. Nechýba tu ani typické ihrisko na loptové hry *Juego de pelota*, ktoré tvorilo súčasť väčšiny veľkých mayských miest. Práve toto v Chichén Itzá je najväčšie v Mexiku. Dobre zachované rytiny po jeho okrajoch prihližujú priebeh hry, skôr náboženského rituálu, ktorý sa končil krvavým obetovaním víťazného družstva. Tačáto smrť však bola pre hrá-

Nie je Indián ako Indián

V Mexiku žilo v minulosti veľa rôznych indiánskych kmeňov, ktoré sa od seba odlišovali nielen zvykmi či jazykom, ale aj výzorom. Najznámejší sú urastení Aztékovia s ostrými črtami zo stredného Mexika a okolia Mexico City a zavalitejší, okrúhlejší Mayovia z polostrova Yucatán. Indiánska populácia tvorí v súčasnosti asi desať percent obyvateľstva, ale veľa indiánskych jazykov sa stále používa. Vo viacerých archeologických strediskách sú vysvetlivky trojmo – v španielčine, angličtine a v miestnom jazyku. Indiánske nárečia našli využitie aj ako nástroj na oklamanie po španielsky hovoriacich turistov. Viackrát sa nám stalo, že keď sme sa plynulou španielčinou pýtali na trhu na cenu nejakého suveníru, Indiánky začali medzi sebou živú debatu v mayskom nárečí. Asi rozmyšľali, do akej miery môžu cenu nadsadiť, aby neprišli o zákazníkov. Tvrď kapitalizmus prenikol aj sem a rozdiely v cenách bývajú niekedy až tretinové.

Letovisko Puerto Vallarta na pobreží Tichého oceánu vyhľadávajú Američania a Kanadčania. Mnohí si tam kúpili domy či apartmány a chodia tam stráviti zimu. Letné sídlo tam mali aj Elizabeth Taylor a Richard Burton

Sochy Atlantes v archeologickom stredisku Tula

Čo treba vedieť

■ Znalosť španielčiny je v Mexiku veľkým bonusom. Domáci budú milši a prístupnejší, keď sa im pribhovoríte hoci len lámanou španielčinou. Na mnohých miestach sa s angličtinou ďaleko nedostanete.

■ **Na návštive pamiatok si nevyberajte nedeľu.** Vtedy majú domáci zadarmo vstup do všetkých archeologickej stredísk a múzeí a budete si istí, že to aj využívajú.

■ Platí sa v mexických pesos. Symbol majú rovnaký ako dolár \$ a kurz sa pohybuje okolo 13 pesos za dolár a 17 pesos za euro. Na cestu si zoberte eurá, ktoré v Mexiku vymenite – najlepší kurz býva priamo na letisku v Mexico City a zmenárne si neúčtuju žiadny poplatok. V iných mestách sa dá bežne vymeniť americký dolár, ale s eurom môže byť problém.

■ **V Mexiku je stále najjednoduchšie a najbezpečnejšie platiť v hotovosti.** V niektorých reštauračných zariadeniach a obchodných sieťach sa dá platiť kartami, ale niekde si účtujujú poplatok navyše.

■ Veľké vzdialenosť sa dajú pohodlne prekonať linkovými autobusmi. Medzimestské autobusy prvej triedy – primera clase, sú moderné a pohodlné. Býva v nich dosť chladno, takže nezabudnite na teply sveter.

■ **Ak sa rozhodnete pre požičanie auta, zadovážte si aj navigáciu GPS.** Dopravné značenie v Mexiku je chaotické a najmä v mestách nie je problém zablúdiť. Jazdite opatrne, domáci si s dopravnými predpismi či rýchlosťnými limitmi nerobia ľažkú hlavu. Benzín je lacný, v prepočte len niečo vyše 50 eurocentov za liter. Diaľnice sú však spoplatnené.

kúpanie. Len pár kilometrov od Chichén Itzá je *cenote* Ik-Kil, ktoré je zmodernizované až do takej miery, že sú tam aj prezliekarne a sprchy.

Pripravila:
LUDMILA GRODOVSKÁ
A SAMUEL KOVÁČ
Foto: Táňa Murčová